

VODIČ

za sprječavanje diskriminacije,
seksualnog uznemiravanja
i zlostavljanja u **Vojsci Crne Gore**

POJAŠNENJE POJMOVA:

- **RODNO ZASNOVANA DISKRIMINACIJA** je svako pravljenje razlike, nejednako postupanje ili dovođenje u nejednak položaj lica ili grupe lica po osnovu rodnog identiteta, seksualne orijentacije i/ili interseksualnih karakteristika.
- **SEKSUALNO UZNEMIRAVANJE** predstavlja svako neželjeno, verbalno, neverbalno ili fizičko ponašanje seksualne prirode, kojim se želi povrijediti dostojanstvo nekog lica ili grupe lica, odnosno kojim se postiže takav učinak.
- **SEKSUALNO ZLOSTAVLJANJE** je zajednički naziv za različite oblike rodno zasnovane diskriminacije i rodno zasnovanog seksualnog nasilja, koje nesrazmjerno pogađa žene. Seksualno zlostavljanje obuhvata različite oblike seksualnih napada, kao što su silovanje, pokušaj silovanja, seksualno iskorištavanje, primoravanje na neželjene seksualne radnje, navođenje na obljudu zloupotrebom položaja i dr.

Za svrhe ovog Vodiča, rodno zasnovana diskriminacija, seksualno uznemiravanje i zlostavljanje, označavaće se terminom **neželjeno ponašanje**.

U slučajevima kada dođe do neželjenog ponašanja, veoma je važno preduzeti blagovremene i ispravne korake, kako bi se obezbijedila adekvatna zaštita ugroženog lica, ali i omogućilo reagovanje sistema prema počiniocu takvog ponašanja. U te svrhe preporučujemo da posebno obratite pažnju na sljedeće kontrolne liste.

U slučaju da se u bilo kom trenutku osjetite diskriminisanim, seksualno ugroženim ili zlostavljanim, bilo bi poželjno da:

- Dokumentujete sve što može poslužiti kao dokaz neželjenog ponašanja;
- Vodite bilješke, tj. redovno zapisujte sve podatke o zabranjenom ponašanju sa što više detalja (datum i vrijeme događaja, imena svjedoka, ishod događaja...);
- Čuvajte sve materijalne dokaze, sve kopije pisama, e-pošte i poruka koje dobijate od lica koje vrši takvo ponašanje;
- Informišite se i potražite savjet pravnika, kontakt osobe i/ili rodnog instruktora/ke;
- Prijavite neželjeno ponašanje u što kraćem roku od trenutka kada se osjetite ugroženo.

U cilju prevencije svih oblika neželjenog ponašanja, pretpostavljeni trebaju slijediti sljedeće smjernice:

- Omogućite i podstičite odnose poštovanja i povjerenja sa potčinjenima, kako bi oni bili ohrabreni da se obrate za zaštitu svojih prava;
- U radnom okruženju podstičite i održavajte princip rodne ravnopravnosti i zašтите ljudskih prava i sloboda;
- Redovno upućujte svoje potčinjene na obuke iz ove oblasti i aktivno učestvujte u unapređenju stanja u svojoj jedinici.

Ako u ulozi pretpostavljenog ili kolege, primijetite da je drugi pripadnik/ica Vojske žrtva neželjenog ponašanja, dužni ste da u skladu sa zakonskim propisima, ali i moralnim načelima, prijavite počinioca takvog ponašanja i preduzmete sve potrebne mjere za dalje sprječavanje istog. Kako biste doprinijeli postupku za zaštitu od neželjenog ponašanja i pomogli sistemu Vojske da na pravi način i pravovremeno reaguje, potrebno je da se vodite sljedećim:

- Neželjena ponašanja, koja očigledno predstavljaju kršenje pravnih propisa i direktno ugrožavaju drugo lice, procesuirajte i ne pokušavajte da ih sami riješite u okviru jedinice, jer se time šteti pravima žrtve;
- Prilikom vođenja postupka, posebno vodite računa o očuvanju privatnosti i dostojanstva žrtve;
- Pokušajte da sve navode žrtve i optuženog lica potkrijepite relevantnim dokazima;
- Poštujte propisane rokove i štitite najbolje interese žrtve.

Važno je istaći da **pristanak** lica na neki od oblika neželjenog ponašanja **ne oslobađa odgovornosti lica koje isto vrši, daje instrukciju ili podstiče na vršenje takvog ponašanja!**

SEMAFOR: – zone od prihvatljivog do neželjenog ponašanja:

Ponašanja koja se vjerovatno mogu dogoditi u organizaciji, a koja se ne smatraju oblicima seksualnog uznemiravanja:

- ▶ Savjetovanje o radnom učinku;
- ▶ Savjetovanje o izgledu, pravilima oblačenja i ponašanju;
- ▶ Dodir koji se ne može razumno doživljavati na seksualni način (poput tapkanja nekoga po ramenu);
- ▶ Angažovanje u socijalnoj interakciji;
- ▶ Pokazivanje zabrinutosti, ohrabrenja, ljubaznog komplimenta ili upuštanja u prijateljski razgovor.

Ponašanja koja se smatraju seksualnim uznemiravanjem ili zlostavljanjem:

- ▶ Kršenje ličnog „prostora“ pretjeranim približavanjem drugoj osobi (subjektivno tumačenje koje se različito shvata u različitim kulturama),
- ▶ Seksualno djelovanje ili gestikulacija: provokativnim podešavanjem odjeće (npr. otkopčavanjem košulje/ pantalona), ekstremni dekolte, „namigivanje“ itd. na takav način da se krše pravila pristojnosti;
- ▶ Pisanje poruka, slanje e-maila ili faksova sa seksualnim konotacijama;
- ▶ Postavljanje kalendara / fotografija sa seksualnim prizvukom;
- ▶ Davanje nepristojnih ili seksualno sugestivnih komentara, šala ili pogrdnih komentara;
- ▶ Pokazivanje neprimjerenog interesovanja za život, navike, rutinu, ukuse ili lične detalje drugog (ako je namjera vođena seksualnim interesovanjem);
- ▶ Predlaganje povoda za sastanak, uporno traženje sastanka;
- ▶ Korišćenje uvredljivog jezika.

Ponašanja koja se uvijek smatraju seksualnim uznemiravanjem ili zlostavljanjem:

- ▶ Nuditi napredovanje u karijeri, a za uzvrat tražiti seksualne usluge;
- ▶ Prijetnje ukoliko seksualne usluge izostanu ili korišćenje položaja za traženje sastanka;
- ▶ Pretjerano istraživanje života, navika, rutine ili ličnih detalja pojedinca (ako je namjera pokrenuta seksualnim interesovanjem);
- ▶ Davanje seksualno eksplicitnih primjedbi ili komentara, pisanje nepristojnih pisama, e-maila ili faksova;
- ▶ Postavljanje seksualno eksplicitnih kalendara / fotografija;
- ▶ Nasilno hvatanje, milovanje ili ljubljenje;
- ▶ Seksualni napad, silovanje.

Proceduralna zaštita u okviru Vojske	Način obraćanja
neformalni postupak uz pomoć kontakt osoba u Vojsci	podaci o kontakt osobama nalaze se na oglasnim tablama u svim jedinicama Vojske
postupak posredovanja	podaci o posredniku nalaze se na zvaničnom web sajtu MO i oglasnim tablama u jedinicama VCG
disciplinski postupak	prijava se podnosi preko lanca komandovanja ili pretpostavljenom u jedinici uz posredstvo kontakt osobe
inspekcijski nadzor	dopis se dostavlja preko lanca komandovanja, lično na arhivu MO ili posredstvom poštanskog operatora, sa naznakom: za Odjeljenje za poslove inspekcijskog nadzora, Ministarstvo odbrane (Ulica Jovana Tomaševića broj 29, 81000 Podgorica)
Proceduralna zaštita izvan sistema Vojske	Način obraćanja
Zaštitnik ljudskih prava i sloboda	link: www.ombudsman.co.me/Zastitnik E-mail: ombudsman@t-com.me ; Instagram: ombudsmancg Adresa: Ul. Svetlane Kane Radević br. 3; Tel. + 382 20 241 642, + 382 20 225 395, + 382 69 241 102
Agencija za mirno rješavanje radnih sporova	Adresa: Ul. Novaka Miloševa, 29/3, Podgorica; Tel. +382 20 230 033
Sud	mjesno nadležni osnovni sud

Tehničku pripremu, dizajn i štampanje ove publikacije podržao je Centar za kontrolu malokalibarskog i lakog naoružanja u Jugoistočnoj i Istočnoj Evropi (SEESAC) Programa Ujedinjenih naroda za razvoj (UNDP) kroz regionalni projekt *Jačanje regionalne saradnje u uključivanju rodne perspektive u reformi sektora bezbjednosti na Zapadnom Balkanu*, koji se implementira uz finansijsku podršku vlade Norveške i Slovačke Republike.

Nazivi i materijali korišćeni u ovoj publikaciji ne odražavaju stavove Programa Ujedinjenih nacija za razvoj, kao ni Saveta za regionalnu saradnju, Vlade kraljevine Norveške i Vlade Slovačke Republike u pogledu pravnog statusa bilo koje države, teritorije ili oblasti.

Norwegian Ministry
of Foreign Affairs

